REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

Anul IX. Februarie, 1915. **Nr. 3—4.**

REDACTORI:

Dr. NICOLAE BĂLAN şi Dr. SILVIU DRAGOMIR.

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: **SIBIIU, strada REISENFELS Nr. 11.**

SIBIIU. — 1915.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul IX. Februarie, 1915. Nr. 3—4.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane.
Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fil.

I. P. S. Sa mitropolitul Ioan Mețianu.

Un jubileu rar.

La Dumineca Tomii s'au împlinit 40 de ani, de când Inalt Preasfinţitul nostru arhiepiscop şi mitropolit Ioan a fost sfinţit întru episcop pe seama eparhiei Aradului, al căreia sinod scurt înainte de aceea îi dăduse votul de încredere.

Intr'adevăr rar jubileu a fost acesta, pentrucă rar a ajuns un arhiereu o păstorire şi o vieaţă atât de îndelungată.

Dar lungimea zilelor nu e un merit al omului, ci e un dar dela Dumnezeu. Meritul omului constă în faptul, cum a petrecut şi cu ce a umplut anii, mulţi sau puţini, ce i-au fost hărăziţi dela Dumnezeu.

Şi Inalt Preasfinţitul nostru arhipăstor, dela înălţimea celor 86 de ani încheiaţi poate privì cu satisfacţie în trecut, pentrucă a întrebuinţat bine darul lungimei de zile ce i-l'a dat Dumnezeu, punându-l cu devotament în serviciul bisericii şi al poporului nostru.

Acest lucru a fost recunoscut în ziua jubilară din partea membrilor sinodului arhidiecezan, cari prezentându-se la reşedinţa I. P. Sf. Sale prin rostul dlui *Andreiu Bârseanu*, preşedintele Asociaţiunii, i-au exprimat înaltului jubilant sentimentele lor de recunoştinţă şi iubire fiească. In frumoasa vorbire ţinută cu acea ocazie festivă, oratorul a zis între altele:

«Trăind în tinereţă şi în vârsta primă a bărbăţiei în apropierea şi în tovărăşia bărbaţilor mari, cari au pus temelii nouă şi trainice bisericii noastre naţionale, Escelenţa Ta ai avut prilej a le cunoaşte gândurile şi vrerile, şi ajuns mai târziu în locurile din fruntea ei, Te-ai hotărît a urmà mai departe lucrările lor, întărind şi apărând fără preget Sionul nostru românesc.

Mai întâiu în de Dumnezeu păzita dieceză a Aradului, timp de 24 de ani, ai desvoltat o activitate neîntreruptă, contribuind la reorganizarea acestei dieceze şi la înzestrarea ei cu toate întocmirile mai de lipsă.

Când apoi Pronia dumnezeiască, prin voinţa poporului nostru credincios, Te-a ridicat în fruntea întregei noastre provincii mitropolitane şi totodată în fruntea arhidiecezei noastre transilvane, cercul de activitate al Escelenţei Tale s'a lărgit, crescându-Ţi deodată cu rangul şi răspunderea arhierească.

Escelenţa Ta însă Te-ai arătat vrednic şi de această nouă treaptă, cea mai înaltă în organismul bisericii noastre naţionale.

Nu este dat nouă, contimporanilor, a judecà şi a preţuì după merit lucrările Escelenţei Tale, de când Provedinţa dumnezeiască Te-a adus în mijlocul nostru, încredinţându-ţi cea mai înaltă vrednicie în sânul bisericii, şi până în ziua de astăzi, când, pe lângă mitra sfinţită, pletele venerabile argintii împodobesc creştetul Escelenţei Tale; aceasta o va face mai târziu istoria nepărtinitoare.

Cu toate acestea, nu cred să fie vreunul dintre noi, sau din întreagă provincia mitropolitană, care să nu recunoască activitatea neobosită a Escelenţei Tale, ce nu Te-a părăsit nici chiar până la această etate înaintată şi care ne poate servì ca pildă vie nouă, celor mai tineri, — devotamentul pentru biserica noastră strămoşească, şi priceperea şi iscusinţa cu care ai condus naia acestei biserici prin atâtea valuri şi printre atâtea stânci primejdioase.

De asemenea cu toţii trebue să recunoaştem, că activităţii, priceperii şi energiei Escelenţei Tale avem să mulţămim înfăptuirea câtorva instituţiuni plănuite şi, în parte, iniţiate de vrednicii antecesori ai Escelenţei Tale.

Amintesc în prima linie catedrala, care va vestì în toate timpurile devotamentul şi zelul pentru biserică al Escelenţei Tale, precum şi seminarul renovat, care va adăpostì, până la împrejurări mai bune, în condiţiuni cu mult mai favorabile ca până acum, tinerimea noastră studioasă în ogorul bisericii şi şcoalei noastre naţionale.

Astăzi deci, când, cu vrerea lui Dumnezeu, se împlinesc 40 de ani de când Te-ai învrednicit a primì darul arhieriei, venim cu toţii, preoţi şi mireni, membri ai Sinodului şi ai Consistorului arhidiecezan şi-Ţi aducem, Inaltpreasfinţite Părinte, omagiile noastre de recunoştinţă pentru tot binele făcut poporului nostru în cadrele bisericii noastre naţionale.

Facă Ceriul, care Te-a ţinut până la această frumoasă vârstă de patriarh «întreg, cinstit, sănătos», ca firul vieţii Inaltpreasfinţiei Tale să se lungească până la limitele extreme date nouă muritorilor pe acest pământ, spre binele şi fala bisericii noastre naţionale şi a credincioşilor ei.

Trăiască Escelenţa Sa încă mulţi şi fericiţi ani!»

In răspuusul prin care I. P. S. Sa a mulţumit pentru felicitări, a spus, că din dragoste de biserică şi popor a primit arhieria înainte cu 40 de ani şi că a trecut prin grele împrejurări, dar sperează că pe urma acestui răsboiu acele împrejurări neprielnice pentru desvoltarea bisericii şi poporului nostru vor dispare.

O frumoasă felicitare a primit I. P. S. Sa din partea sinodului eparhiei Aradului, al căreia păstor a fost, precum şi din multe alte părţi.

La aceste urări ne asociem şi noi, dorind Inalt Preasfinţiei Sale să aibă mângăierea a vedeà schimbate spre bine, cum sperează şi cum sperăm cu toţii, împrejurările grele de cari s'a lovit în conducerea bisericii noastre. Întru mulţi ani Stăpâne!

Redacţia.

Foloasele suferințelor.

«In foc se curăță aurul. In focul suferințelor se curăță de scăderi și se limpezește și sufletul omenesc.

Dacă n'ar fi și zile cu ploaie și cu vânt, ci ar fi numai zile cu soare strălucitor, totul s'ar uscà pe pământ.

Așà se petrece și desvoltarea vieții noastre sufletești. Un soare veșnic și neîntunecat de norul nici unei griji, ni-ar face mintea ușoară și inima seacă. «Nimic nu e mai greu de suportat, decât un șir întreg de zile bune» — e vorba unui om înțelept.

«Ceeace Dumnezeu trimite asupra noastră e bun; chiar și năcazurile și suferințele servesc în mâna Tatălui nostru celui ceresc spre îndreptarea și spre binele nostru. »Să nu murmurăm deci împotriva mijloacelor pe cari Dumnezeu le alege pentru mântuirea noastră.

De curând cetisem undeva o poveste despre un om foarte sărac, care trebuià să-și câștige prin lucru greu pânea cea de toate zilele. Năcazul i-a fost partea vieții lui. Intr'o bună zi a auzit sărmanul om, că s'ar fi găsind undeva o țară a fericirii, unde nu este sărăcie, nu sunt boli și nici moarte, ci numai belșug în toate ce-ți cere inima și vieață fără de sfârșit. De aici încolo nu și-a mai luat gândul dela acea țară și plănuià mereu cum ar puteà găsì drumul spre ea.

Intr'o zi venì la coliba lui un vrăjitor care-i zise să-și dorească ceva și i se va împlinì. Când auzì această vorbă, sărmanul om rugă ferbinte pe vrăjitor să-l conducă în țara fericirii. Vrăjitorul i-a făgăduit că-i va împlinì dorința, apoi făcù câteva semne tainice și deodată apărù înaintea lor o pasăre mare foarte. Vrăjitorul îi zise să se suie pe grumazii acelei pasări uriașe, care sbură repede cu el peste mări și țări până în țara fericirii.

Câţiva ani a trăit omul nostru mulţămit în acea ţară. Acolo erà anul întreg numai vară, câmpurile erau tot înflorite şi pomii încărcaţi cu tot felul de poame. Boala şi sărăcia nu erau cunoscute. Dar cu toate bunătăţile ce se găseau acolo, omul nostru a început să se sature de vieaţa ce o duceà. Toţi locuitorii acelei ţări s'au urît de traiul lor şi doreau să se întâmple ceva ce să le schimbe traiul.

Intr'o zi a întrat în acea ţară un neguţător, care vindeà un fel de boabe, ca de mazăre, din care dacă înghiţeà cineva una numai, căpătà durere în stomac şi perii capului i se făceau albi ca zăpada. Cei mai mulţi dintre locuitorii din ţara fericirii şi-au cumpărat boabe de acelea, aşà că neguţătorul s'a ales cu un câştig bun.

Omul nostru încă se doreà să se întoarcă în ţara lui, când deodată se pomenì din somn şi se văzù tot în vechea şi sărăcăcioasa lui colibă. Mai mare i-a fost bucuria că numai în vis a fost în ţara fericirii, iar nu şi aievea.

Povestea aceasta cuprinde o învăţătură foarte folositoare, anume: «să nu ne tot plângem şi să cârtim, că nu avem tot ce am dorì să nu ne lipsească. De multeori e mai bine să ne lipsească unele lucruri, căci atunci cu atât mai mult preţuim pe acelea ce le avem.

«Dacă n'ar fi şi iarnă, atunci primăvara şi vara nu ni-ar mai face bucurie. Dacă n'am aveà să lucrăm, odihna nu ni-ar fi spre plăcere. Chiar şi boalele ne sunt de folos, căci ne fac să preţuim cu atât mai mult sănătatea. Sf. ap. Pavel zice că «năcazul răbdare lucrează, iară răbdarea iscusinţă, iară iscusinţa nădejde, iară nădejdea nu ruşinează» (Rom. 5, 4—6).

Când soarele apune vedem pe cer mii de stele sclipicioase, ca tot atâtea nădejdi surâzătoare, pe cari ziua

nu le vedem de lumina soarelui. Când soarele va răsărì din nou, dimineaţa ţi se va părea mai luminoasă. »Nu plânge când ceriul sufletului tău e acoperit de nori, căci fiecare nor conţine ploaia cea mănoasă pentru întinsele câmpii şi holde ale vieţii tale. Iar dacă totuş nu ţi-ai putut oprì plânsul, să ştì că lacrimile nu numai tulbură ochiul, ci îl şi curăţă. Cel ce n'a văzut lumea şi printr'o lacrimă, acela rămâne slab filozof, căci nu şi-a putut adâncì vieaţa sufletească.[1]

«Dar năcazurile şi suferinţele mai au un folos: ele ne deschid o fereastră pe care putem privì în inima Domnului Hristos şi deacolo să ne adăpăm apoi inimile noastre cu apa cea vie, din care bând nu vom însetoşà în veci.

«Lumea nu-i un raiu din care plăcerile să nu se mai sfârşească,» dar să nu crezi că ea este un pustiu, fiindcă Dumnezeu nu te lasă după voia ta în toate. »Lumea e o şcoală a lui Dumnezeu, şi năcazurile şi suferinţele sunt mijloace pe cari Dumnezeu le alege spre binele nostru sufletesc, «spre formarea caracterului nostru, care, ca şi stejarul cel puternic, cu atât se întăreşte mai mult, cu cât a îndurat mai multe vijelii. «Ce scrâşneşti aşà?» zise un sculptor cătră blocul de marmură din care ciopleà o statue. — «Scrâşnesc, pentrucă mă loveşti cu atâta neîndurare; nu vezi câte bucăţi din mine acoper pământul?» — «Nebună», răspunse sculptorul, «nu înţelegi tu că n'ai ajunge la loc de cinste în templu, nici n'ai atrage privirile oamenilor, dacă nu te-aş lovì ca să te eliberez de tine însaţi, ca dintr'un bloc prost să ajungi o statuie frumoasă?»[2]

---

[1] Dr. P. W. von Keppler, *Leidensschule.* pag. 23.
[2] Dr. P. W. Keppler, op. cit. pag. 31.

«Şi din suferinţele acestui înfricoşat răsboiu Dumnezeu va face să răsară roade bune, pe cari pacea poate nu ni le poate da. «De multeori în vieaţă trebuie să se prăbuşească unele lucruri şi întocmiri, pe cari ne-am obicinuit să le socotim drept scut şi adăpost deasupra capetelor noastre, pentruca cu atât mai de-adreptul să-şi poată revărsà ceriul darurile sale asupra noastră.

O plantă crescută sub un stejar puternic, se simţeà foarte fericită că are un astfel de protector. Intr'o bună zi a venit un tăietor de lemne şi după mai multe lovituri de săcure a culcat la pământ puternicul stejar. «Vai de mine» — se tânguià planta — «ce mă voiu face eu acum? Soarele fierbinte mă va arde şi ofilì, ploaia grea mă va înecà şi vântul turbat mă va scoate din rădăcini». Dar temerile plantei nu s'au împlinit, căci, de când i s'a luat protectorul, a început să respire mai liber, soarele a încălzit-o, roua a răcorit-o, rădăcinile şi le-a înfipt mai adânc în pământ, a crescut, s'a desvoltat, a înflorit şi a produs roade ca nicicând altădată.[1]

Acelaş lucru trebuie să se întâmple adeseori şi în vieaţa omenească, ca indivizii şi popoarele să poată primì mai de-adreptul binecuvântările ceriului şi să se desvolte. Sperăm că în acest sens lucrează şi răsboiul pentru progresul nostru.

Nichita Albu.

---

[1] Ch. H. Spurgeon, Geistesstrahlen, vol. I. ed. Reclam, pag. 9.

O nouă fază a iezuitismului.

I.

Când s'a suit pe tron Piu X, citeam că problema pontificatului său va fi de a restabilì disciplina slăbită în cler. Azi, dupăce pontificatul lui s'a încheiat, putem să ne dăm seamă dacă aceste prevederi s'au realizat.

Da, fostul papă s'a ocupat mai cu seamă cu restatornicirea frânelor slăbite ale disciplinei bisericeşti, cu afirmarea legăturii nestricate care trebuie să existe între toţi membrii ierarhiei şi ai bisericii, dela papă, până la cel din urmă credincios.

Ceva erà adevărat în prevederea de acum 10 ani trecuţi, numai că ea nu s'a împlinit în direcţiunea în care s'ar fi aşteptat cineva.

Când zici «disciplină», înţelegi raportul care ţine pe cei mai mici strâns legaţi de cei mai mari, aşà că ei formează un singur corp. Dacă zici că disciplina e slăbită, înţelegi că membrii acelui corp nu mai stau unii către alţii în raportul care să formeze dintr'ânşii o organizare mişcându-se în jurul unui centru şi fiind la îndemâna acelui centru, într'o desăvârşită unitate de acţiune. O organizare fără disciplină îţi arată că părţile care o alcătuiesc nu se sprijină reciproc, au o existenţă răsleaţă şi nu se întrunesc în armonia care să formeze din ele o singură unitate, cu o singură direcţiune şi cu un scop conştient.

Deci, dacă e vorba să restabileşti disciplina, te gândeşti mai cu seamă la acei cari au perdut conştiinţa raportului în care se află către şefii lor şi astfel nu mai pot alcătuì împreună cu ei un singur corp, care merge cu bună ştiinţă şi voinţă spre direcţiunea care e chemarea tuturor. Mai cu seamă se înţelege atitudinea morală a cuiva sau a câtorva, atunci când e vorba de luare de măsuri pentru restabilirea disciplinei. Păcătuirea în contra moralei, în contra datoriei, legată apoi de perderea răspunderii şi de conştiinţa că trebuie să dai seamă

pentru acestea cuiva care privеghiază și ia măsuri... sunt elemente cari se au în vedere atunci când e vorba de disciplină și de restabilirea ei.

Prin urmare, dacă se vorbeà despre restabilirea disciplinei ca despre o problemă a urmașului lui Leon XIII, trebuià să se gândească cineva la lipsurile morale, la lipsurile în îndeplinirea datoriei, la nepăsarea față de datorie și la perderea conștiinței de supunere și ascultare către ceice privеghează, adecă la un total de păcate pe care noul papă voià să le desființeze sau, cel puțin, să le stăvilească.

Prevederea relativ la pontificatul lui Piu X s'a împlinit, e adevărat, dar nu în direcțiunea aceasta în care ne-am fi așteptat, când vorbim de disciplină și de restabilirea ei.

Papa Piu X și-a luat ca deviză cuvintele *instaurare omnia in Christo* — a restatornicì toate pe temelia lui Isus Hristos, ideie înaltă și care proiectă în viitor o mare de lumină peste noul pontificat.

Dar această restatornicire Piu X a urmat-o numai într'o singură direcțiune. El a vrut ca însaș gândirea să străbată pe căile creștine, omul să cugete creștinește și să se lapede cu totul de mentalitatea străină de învățăturile bisericii. Și fiindcă pentru el capul catolicismului erà însaș biserica, însuș creștinismul, urmà că nu puteà fi adevărată restatornicire în Isus Hristos, dacă legătura sufletească cu scaunul Romei, în toate chestiunile, nu erà ceva viu și real în cugetul fiecărui credincios.

Din cauza aceasta, Piu X a intervenit în biserica sa în toate chestiunile în care i se păreà lui că se slăbește prin ceva legătura cu Roma. Astfel a fost mai întâiu separațiunea dintre biserică și stat în Francia, în care el a împedecat pe catolicii francezi de a se organizà așà cum erà mai bine pentru interesele lor. I se păreà că biserica franceză ar fi putut ajunge prea independentă față de Roma și a creat catolicismului francez o situațiune mai grea decât și-ar fi creat-o el însuș după posibilitățile de organizare pe cari i le lăsà legea separa-

ţiunii. — După aceea a venit chestiunea modernismului, adecă a ideilor străine de învăţământul bisericii cari pătrunseră în mijlocul unora din preoţii şi credincioşii bisericii catolice, idei cari de asemenea constituiau un ferment de slăbire a inimilor catolice de biserica Romei. La acestea apoi, putem adăugà măsuri de ordin mai mărunt, precum acelea luate în contra *Sillon*-ului francez,[1] prin care orice activitate de un caracter nou păreà ceva suspect şi care, din această cauză, mai curând ori mai târziu trebuià să se aştepte la osândă.

Acesta a fost pontificatului Piu X, rol negativ, rol de pază şi de fereală, în care erà mai bine să nu faci nimic, ca să nu greşeşti, decât să faci ceva şi să fi expus să greşeşti, situaţiune care, la urma urmei, ajunge la suprimarea oricărei activităţi.

Deşi restabilirea de disciplină, rolul lui Piu X n'a fost îndreptat în direcţiunea îndreptării morale, a conştiinţei, a datoriei, ci mai mult a credinţei, a cugetării, ca nu cumva să se furişeze o ideie străină, prin care să se slăbească chiagul lăuntric şi să se deslipească inimile de Vatican.

II.

Concentrându-şi activitatea mai cu seamă în această direcţiune, rezultatul ei a fost un fenomen care a ajuns foarte acut spre sfârşitul pontificatului fostului papă.

Omul fiind judecat din punctul de vedere al ideilor lui, fie ele exprimate direct, fie rezultând dintr'o activitate oarecare, din desfăşurarea căreia se desprindeau anumite idei conducătoare, s'a ajuns să se formeze un sistem quasi-inchizitorial, care peste mulţi bărbaţi aruncà ocara că nu sunt catolici buni, fiindcă ar aveà cutare sau cutare ideie.

Un nou curent de fanatism a ieşit la lumină, care vedeà în toate părţile numai inimi lăpădate de legătura

[1] Chestiunea aceasta se găseşte în studiile mele anterioare apărute sub titlul: «*Evenimente actuale din biserica catolică*» (Sibiiu 1915) pag. 24—58, şi cari formează prima fasciculă a acestor studii.

cu Vaticanul. Ori unde erà un pic de activitate nouă, îndată începeau suspectările într'o anumită presă și prin anumite cuvântări. Se găseà numai decât că influințele protestante au întrat în sânul catolicismului, și deci cei întrați pe mâna criticei fanatice erau taxați drept greșiți în materie de credință.

Aceste critice își aveau influența lor la Vatican, și de foarte multeori silințe din cele mai nobile s'au văzut zădărnicite de asemenea influențe oculte, cari găseau bună primire în cercurile înalte ale Vaticanului.

Și critica nu se întindeà numai la materiile de credință, ci la toate, iar într'o mare măsură la cele politice. Erai rău catolic, dacă în materii curat politice urmai o linie de conduită alta decât cea plăcută Vaticanului.

Grupul acesta s'a numit al intransigenților și ajunsese foarte puternic, aruncând ocara asupra celor mai de seamă bărbați, că n'ar fi buni catolici, că au alte idei decât Vaticanul, chiar acolo unde credința nu aveà nimic de zis, în chestiuni libere și indiferente. Ba au îndrăznit să se suie cu suspectările și atacurile lor până și la scaunele episcopale. In sfârșit, cei mai buni bărbați se așteptau ca într'o bună zi să se vadă încărcați cu cele mai grele invective pentru «necredința lor». Un nou zid se făceà între lumea catolică și între Vatican. Nu se puteà comunicà cu centrul catolicismului decât prin porțile acestor intransigenți. Ei erau cei în stare a te pune bine sau rău cu Vaticanul. O specie de paznici feroci se furișaseră pe neașteptate în sânul bisericii catolice, și ei aveau de acolo înainte a împărțì certificate de bun catolicism.

Erau oameni fără răspundere, oameni nechemați, și, ca tot omul fără răspundere, deveniseră îndrăzneți peste măsură, fiindcă nu aveau a da nimănui socoteală pentru purtarea lor.

Grupul acesta de intransigenți a căpătat numele de «al integraliștilor», adecă al acelor cari primesc catolicismul în toată lărgimea și consecvențele lui, nu numai într'o măsură redusă, cum priveau ei pe cei asupra că-

rora aruncau săgeţile de răi catolici, de modernişti şi modernizanţi. Adevăratul catolic trebuià să fie catolic *integral*, să fie în toate una cu sfântul Părinte dela Roma, şi în credinţă, şi în politică, şi în toate interpretările, cu un cuvânt în toate manifestaţiunile vieţii.

Acesta a fost rezultatul pontificatului lui Piu X: formarea unei grupe pretenţioase, care se consideră stăpână pe adevărata ortodoxie şi care, pe motive de nimic sau închipuite, se năpusteà cu multe ocări asupra celorce nu cugetau ca ei. Ba nu numai atât, nu numai activitatea îţi erà cântărită şi ţi se scoteà din ea drept consecvenţă cine ştie ce ideie pe care ai fi având-o tu şi care n'ar fi pe placul Vaticanului, dar chiar şi inacţiunea ţi se imputà. Astfel, dacă unul în activitatea lui tratà fel de fel de chestiuni, dar neglijà a vorbì despre papă, îndată începeau a strigà că acela nu mai vorbeşte de papă, fiindcă nu mai crede în el, fiindcă-l socoteşte cantitate neglijabilă.

In sfârşit, s'a întrodus în sânul catolicismului aşà suspectare şi aşà nemulţămire, că oamenii nu se mai apucau de întreprins nimic, de frică de a nu li se găsì ceva în spinare cu care să fie scoşi vinovaţi. Tot nervul activităţii erà paralizat, căci în asemenea împrejurări oamenii se feresc de a lucrà.

Şi ceice întreprindeau această operă de suspecate, împărţitorii de diplome de bun catolic, nu erau bărbaţii mai de seamă ai catolicismului, ci mediocrităţile şi foile de a doua mână. Prin aceste foi, ei au început a suspectà până şi ortodoxia celorce până acum au fost socotiţi drept catolicii din linia întâia, şi anume ordinul iezuiţilor. Aşà a făcut o foaie din Viena, *Sonntagsblatt*, care a atacat pe iezuiţi; aşà a făcut o foaie intransigentă din Genova, condusă de preotul Boccardo.

Acăţându-se de iezuiţi, critica aceasta nesăbuită, care vedeà pretutindenea numai modernism şi erezie, şi-a ajuns punctul ei culminant. De aici începe declinul ei, căci îndrăzneasla de a lovì în iezuiţi a fost picătura care a făcut păharul să se verse. Iezuiţii au trebuit să

între în linie de bătaie şi au meritul de a fi înlăturat această pacoste care se lăsase asupra conştiinţelor.

Cu aceasta începe o nouă fază, prin care situaţiunea creată de integralişti, ajunge la rezolvare.

(Sfârşitul în numărul viitor).

Arhim. Scriban.

Pe Golgota.

Să ne ducem cu gândul spre Golgota. Nici un loc de pe pământ nu e aşà de sfânt ca această colină, căci aici e altarul pe care s'a jertfit mielul fără pată al lui Dumnezeu pentru tine şi pentru mine. De aceea putem spune cu drept cuvânt aici: «Scoateţi încălţămintele, căci locul pe care calci e sfânt». Un fior ne străbate inima şi suflul veşniciei apropiate ne adie toată fiinţa. Inaintea crucii Mântuitorului lumii ne aşezăm în ghenunchi şi adorăm iubirea minunată a lui Dumnezeu, care a spart cerul ca să se coboare în nenorocirea omenească plină de suferinţă, durere şi moarte.

Ce iubire minunată! Când începem să pricepem, că stăm într'o legătură reală cu crucea de pe Golgota, când cunoaştem că şi păcatul nostru l-a adus pe lemnul blestemat, atunci iubirea celuice sufere devine şi pentru noi mare. Atunci iubirea aceasta ne înmoaie şi taina jertfirii pe Golgota a Fiului lui Dumnezeu pluteşte în valuri deasupra noastră.

Da, ce taină minunată! Niciodată nu va fi pricepută sau lămurită, căci pe cruce sufere cel nevinovat pentru cel vinovat. Acolo vieaţa moare şi e înghiţită de moarte, pentruca moartea să-şi piardă toată prada. Acolo omenirea respinge pe cel nevinovat, ca să nu fie respinsă ea. Ce iubire mare din partea lui Dumnezeu!

El alină suspinul omenirii după o descoperire a lui Dumnezeu. Dar cine ar fi presimţit că Dumnezeu se descopere în astfel de adâncimi înfiorătoare! Că El sufere astfel pentruca să aducă omenirea şi s'o împace iar cu El! Că Dumnezeu aduce jertfa cea mai mare ca să menţină vieaţa fiilor oamenilor! Ce minunată faptă a lui Dumnezeu e crearea universului! Dar conservarea a milioane de lumi uriaşe! Pe Golgota însă s'a petrecut un fapt pe care-l cântă veşnicia şi care întrece orice inteligenţă creatoare. Aceasta e jertfirea unului născut pentru nişte răsvrătiţi şi păcătoşi, pentru omenirea vrăşmaşă.

Şi ce moarte minunată! Priveşte omule, te înfioară şi taci! Ceriul se îmbracă în doliul întunerecului. Pământul se cutremură şi stâncile se sguduie de muzica îndoliată a stihiilor. Oamenii fug alungaţi de frica morţii. El însă îşi ridică ochii spre cer şi strigă: «Săvârşitu-s'a!» Atunci moartea dispare şi o rază de lumină palidă şi îndurerată cade pe faţa răbdătorului a toate. In adâncimile iadului se prăbuşeşte armata lui Satan şi îngerii Domnului plângând deschid porţile de aur ale raiului ca să primească pe biruitorul minunat cu cea dintâiu pradă a biruinţii lui: tâlharul iertat. Mântuirea minunată s'a săvârşit!

Da, o mântuire minunată. Ea s'a petrecut pentru toţi oamenii, care se născuseră din Adam şi care vor păşì pe pragul acestei vieţi pământeşti. Ea e pentru toate păcatele cari se pot găsì în vieaţa mea şi a ta. Ea nu poate fi înlăturată prin nici o vrăjmăşie a oamenilor sau a diavolului. Ea ne liberează de robia grozavă, în care zac toţi oamenii şi anume de robia păcatului, a diavolului şi morţii. Ea înalţă neamurile decăzute şi înoeşte vieaţa individului. Ceriul admiră mân-

tuirea aceasta şi îngerii doresc să se uite în taina ei. Cine însă se aruncă la picioarele crucii, acela mulţămeşte lui Dumnezeu pentru acest mare dar. Pentru acela, Golgota, locul morţii Mântuitorului, devine locul de naştere al unei noi vieţi, acela simte crucea ca *o putere a lui Dumnezeu.*

Atât e de adevărat că «drumul spre raiu trece prin Golgota».[1]

D. Cornilescu.

Cuvântare despre frica de Dumnezeu.[2]

«Adună la mine poporul ca să auză cuvintele mele, şi să înveţe a se teme de mine în toate zilele care vor trăi ei pe pământ, şi să înveţe pe fii săi»!
(Moise V. cap. 4 v. 10)

Iubiţi creştini! Bunătatea şi iubirea lui Dzeu faţă de om, prin minunata creare, aşezare şi orânduire a tuturor lucrurilor din lume, peste care îl pune stăpânitor, prin purtarea de grije, prin mântuire şi prin înţeleapta împărtăşire a învăţăturilor Sale, a fost din început, este astăzi şi va rămâneà cât va fi lumea, atât de mare şi de largă, încât voind a o cuprinde şi descrie, puţini dintre oameni s'au putut ridicà la acea înălţime a priceperii şi a expresiunii cugetului, ca să o poată înfăţişà în cuvinte destul de grăitoare.

«Dumnezeul nostru e Dzeul iubirii, bunătăţii şi al îndurării! Dacă, stând în picioare pe malul mării, vei aruncà pietre în ea, isbuti-vei să astupi prăpastia? Şi, eu îţi spun, bunătatea lui Dzeu e ca şi marea, şi păcatele şi greşalele oamenilor vor fi înghiţite în ea, cum sunt înghiţite pietrele în adâncurile mării. Şi eu îţi spun, că bunătatea lui Dzeu e ca cerul care acoperă munţii, câmpurile şi mările, căci ea e de faţă pretutindenea şi e fără margini». (Sienkiewicz, *Quo Vadis?*)

---

[1] Schreiner, Lebensfragen.

[2] Rostită în biserica-mare din Sălişte, cu prilejul Conferinţei-preoţeşti, ţinută în primăvara anului 1914.

Această iubire a îngrijit în întreg decursul vremurilor ca omul să nu se înstrăineze cu totul de părintele cel adevărat, de Dzeu. A scăpat pe Noe de înecul potopului, pe Avram şi Lot de mistuirea focului dela Sodoma şi Gomora. Numai o astfel de iubire a chemat pe Moise să scape pe Israilteni din robia Egiptului, a dat legea după care să-i conducă. A luminat pe un David şi Solomon, ca să alcătuească învăţături, cari şi astăzi sunt pline de înţelepciune şi frumseţe. A aşezat o seamă de judecători, ca să îndrepte şi să judece poporul ales. A trimis proroci să spună şi să propoveduească cele viitoare. Şi'n cele din urmă iubirea se încoronează, trimiţându-ne pe însuşi Fiul Său, ca să ne răscumpere, să ne mântuească, căci cum zice Climent din Alexandria: «Ca unii ce rătăceau încă în vieaţă ca într'un adânc întunerec, aveau nevoe de un povăţuitor care nu dă preste piedeci şi nu rătăceşte, vede toate şi cunoaşte inimile» (Paed. L. I. c. 3).

Din această comoară a dumnezeeştilor învăţături, date nouă spre îndreptare şi conducere fără de sminteală în căile acestei vieţi, voiu stărui de astădată asupra datoriei poporului credincios de a ascultà cuvintele lui Dzeu, căci numai ele îi vor deschide ochii minţii şi inimii, de a cunoaşte şi de a vedeà în toate lucrările lumii acesteia, mâna creatoare şi ocârmuitoare a atotputernicului Dzeu, carele toate le face, orândueşte şi îndeplineşte după sfatul său cel ceresc, şi nu după voia şi dorinţa noastră, de multeori părtinitoare şi răsbunătoare.

Fraţilor! Vieaţa pământească, pe lângă părţile luminoase, pline de frumseţe şi de miresme înveselitoare, îşi are şi părţile umbroase, adeseori pline de greutăţi şi de amăgiri de tot felul, de frământări şi de nelinişte! Câte amărăciuni şi acolo unde oricine ar fi socotit că nu va culege decât flori, câte dureri acolo unde se aşteptà fericirea, câte supărări unde se aşteptà surâsul. Intr'un astfel de amestec, de tot schimbăcios al binelui cu răul, frumosului cu urâtul, al păcii cu al turburărilor, al prisosinţei cu al lipsei s. a. m. d. omul «simte trebuinţa de a fi purtat şi povăţuit în această vieaţă de ceva neîndoios, are nevoe de o călăuză statornică care să-l poată însoţì în calea cea bună şi dreaptă». (20 Cuv. p. 10).

Şi aceste luminări nestânse, în stare de-a luminà cărările vieţii şi în faţa celor mai întunecoase vremuri, a celor mai mari

furtuni şi mai turbate valuri, le poate aflà omul numai în cuvintele lui Dzeu şi în învăţăturile cele sfinte. Acestea sunt temeiul tuturor învăţăturilor şi îndemnul cel mai puternic la virtute. Prin ele se luminează mintea, se nobilitează inima, ele plantează în om cele mai frumoase simţăminte. Ele sunt în stare să înnăbuşe toate patimile, să aline durerile, să vindece toate ranele. Dumnezeiasca învăţătură e podoaba pământului. E acel nepreţuit bun, care ne'nalţă şi ne'mbracă cu demnitate aleasă. Ne dă deplină mulţămire şi împăcare. Ne face stimaţi şi iubiţi în faţa oamenilor şi-a diferitelor societăţi. Ne îndrumează pe calea progresului, a culturii şi civilizaţiunii! Sufletul omului premenit cu astfel de bogăţii, devine un izvor de nesecate bucurii şi mângăeri. Un astfel de suflet, în loc să răpească dă, în loc să înjosască înalţă, în loc să umilească înfrumseţează pe om cu cinste şi cu vrednicie, îl face respectat, îi dă vieaţă şi-l aseamănă cu Dumnezeu. Ea e cu un cuvânt vieaţa sufletului, soarele care deşteaptă şi înviează puterile sufleteşti ale omului. Numai prin ascultarea şi îndeplinirea dumnezeeştilor cuvinte, trăieşte şi se desvoaltă sufletul în toate căile sale.

In limba poporului un om care şi-a însuşit cât mai multe din îndemnurile învăţăturilor creştineşti, e numit «Om cu frica lui Dumnezeu». Şi nici că se poate o numire mai potrivită, căci adevăratul înţeles al cuvintelor dumnezeeşti, este frica de Dzeu, dupăcum ne spune aceasta însuşi Tatăl ceresc prin glasul grăitor lui Moisi: «Adună la mine poporul, ca să auză cuvintele mele şi să înveţe a se teme de mine în toate zilele cari vor trăi pe pământ» şi iarăş prin înţeleptul Solomon: «frica de Dumnezeu este începutul Inţelepciunii».

Da, frica de Dzeu este călăuza cea neîndoioasă şi statornică, care ne poate îndreptà în vieaţa de aici şi ne poate duce în vieaţa viitoare a fericirii. Pentru aceasta, ea şi este poruncită omului ca o datorie de căpetenie: «după Domnul Dzeul vostru să umblaţi şi de dânsul să vă temeţi şi poruncile lui să le păziţi» zice legea veche (Deuter XIII. 4) «Să se teamă de Domnul tot pământul şi de dânsul să se cutremure toţi ceice locuesc în lume» zice Psalmistul. (Ps. XXXII. v. 8). «Pre toţi cinstiţi, frăţia iubiţi, de Dzeu Vă temeţi» zice Apostolul (I. Petr. II. 17) «Omul care nu se teme de Dzeu, nu are nimic sfânt; şi omul care n'are nimic sfânt este în stare să săvârşască

orice faptă urâtă. De aceea bine a zis cineva despre sine: eu mă tem de Dumnezeu, mă tem însă şi mai mult de acela, care nu se teme de Dumnezeu» (20 Cuv. p. II). Un om cu frica lui Dzeu, priveşte în linişte şi mulţămire la toate întâmplările din vieaţa lui. Crede din toată inima, că totul în lume să află sub preaînţeleapta conducere a lui Dzeu, fără a cărui voe nici perii capului nu se mişcă. (Luca XXI. 8) Vieaţa lui plină de asemenea nădejde în Creatorul, este pacinică şi liniştită. «Frica aceasta dă dulceaţă oamenilor cari din fire sunt morocănoşi, dă bunăvoiţă celui rău, ea descreţeşte fruntea celui posomorât, aduce surâs pe buzele celui aspru, duioşie în ochii celui sălbatic, dreptate în inima celui înşelător, iubire de adevăr în inima celui mincinos, blândeţă în inima celui crud. Frica de Dzeu este soarele care îşi răspândeşte razele şi în colţurile cele mai ascunse şi încălzeşte inimile cele mai reci; este beutura care răcoreşte şi varsă putere întăritoare în trupul cel mai ostenit» zice un ales predicator al zilelor noastre. (Arh. I. Scriban 65 de cuvinte, p. 408). Intr'un cuvânt fraţilor, a gândi şi a simţi, a face şi a vorbi creştineşte, la omul cu frica lui Dumnezeu s'a prefăcut în fire. Precum frunzele şi florile ies din mugur şi razele din soare, aşa şi din inima unui astfel de om, dela sine ies toate faptele dragostei fără nici o silă şi greutate.

Noi ne minunăm de credinţa lui Avram şi de răbdarea lui Iov, dar ce i-a îndemnat pe ei să fie aşa de statornici în ele? Istoria ne spune, că deplina încredere în poruncile lui Dumnezeu. Apostolul Pavel zice: «că Avram mai pre sus de nădejde a crezut, că el va fi tată a mai multor neamuri» (Rom. IV. 18). Deasemenea pe Iov, ce l'a făcut să sufere cu atâta tărie toate încercările venite asupra lui? Negreşit, că numai credinţa şi frica de Dumnezeu. «Precum a plăcut Domnului aşa a făcut, fie numele Dlui binecuvântat de acum şi până în veac» (Iov I. 21). La astfel de sfaturi pilduitoare ne îndeamnă şi Apostolul Petru, zicând: toată grija voastră aruncaţi-o spre Dumnezeu că acela să'ngrijeşte pentru voi (Petr. I. ep. V. 7)

Spre a nu ne poticni, ci a duce o vieaţă mulţămitoare şi împăcată pe pământ, să ascultăm şi noi şi să ţinem la cuvintele dumnezeeşti, cari prin rânduiala bisericii noastre întotdeauna când se săvârşeşte sf. liturghie ne'ndeamnă la aceasta zicându-ne:

«Pre noi înşine şi unul pre altul şi toată vieaţa noastră lui Hristos D-zeu să o dăm». Şi închinându-ne vieaţa să ne închinăm şi faptele noastre. Dzeu este pretutindenea, toate le vede, toate le ştie, toate le aude, ştie inimile şi gândurile noastre. In toate lucrările noastre să ni-l închipuim deci că stă înaintea noastră şi atunci în veci nu vom greşì. «Unde mă voiu duce dela duhul tău, — zice sf. proroc David, — şi dela faţa Ta unde voiu fugi? De mă voiu suì în cer, Tu acolo eşti, de mă voiu pogorî în iad, de faţă eşti. De voiu luà aripile mele de dimineaţa şi mă voiu sălăşluì la marginile mării şi acolo mâna Ta mă va povăţuì şi mă va ţineà dreapta Ta». Celce are deapururea acest gând în mintea sa nici odată cu adevărat nu păcătuieşte. Că întâiu fuge dela noi frica lui D-zeu, apoi păcătuim. Pentru aceasta proroc. David zice pentru ceice păcătuiesc: «Nu este frica lui D-zeu înaintea ochilor lor». Iar tâlharul cel drept mustrà pe tâlharul cel rău, zicând: «Nu te temi tu de D-zeu».

«Cine îndrăzneşte vre-odată, zice un predicator al bisericii noastre, să defăimeze legile împăratului, sau cine să facă vre-o mică nerânduială înaintea ochilor lui? Pentru-ce fieştecine stă înaintea împăratului celui pământesc cu atâta sfială, luare aminte, rânduială şi cucernicie? Este arătat şi pentru ce. Pentru că se teme de urgia şi munca împăratului, celui ce este de faţă. Deci dacă gândind la munca împăratului celui pământesc, nu îndrăzneşti să faci nici o mică nerânduială înaintea lui, cu cât mai vârtos de te vei gândì la munca cerescului împărat şi Dzeu, nu vei îndrăznì să faci păcatul şi fărădelege înaintea ochilor lui. De pedeapsa împăratului celui pământesc poate vei puteà scăpà, pentrucă puterea şi stăpânirea lui este hotărâtă împrejur. Iar de munca împăratului ceresc nici într'un chip nu te poţi a te păzì, pentrucă puterea lui este atotputernică, tăria lui nebiruită, stăpânirea lui nehotărâtă împrejur şi nemărginită. Toate sunt sub stăpânirea lui, toate se supun voii Lui, toate se cutremură de faţa Lui, tot ceriul se schimbă de va certà». (Şaguna, Chiriacodrom. p. 251).

Luând în seamă cele de până aici, să nu lăsăm, iubiţi creştini, sărbătoare sau Duminecă, în care la glasul de chemare al clopotelor, să nu alergăm la adevărata şcoală a vieţii, la biserică, care deopotrivă cheamă şi primeşte pe toţi, pe tineri şi

bătrâni, bogaţi sau săraci, ca să auzim cuvintele celui mai mare învăţător, ale lui D-zeu, cari prin aşezământul slujbelor dumnezeeşti se frâng celor de faţă în zilele amintite, precum în totdeauna când se slujeşte slujba sf. liturghii. Să nu mergem numai de obiceiu sau de formă, ca aşezându-ne într'un anumit loc, să ne trimitem gândurile preste tot locul, să ne uităm şi sucim în dreapta şi stânga, aşteptând nerăbdători sfârşitul, că astfel în loc de a-ne îmbogăţì cu ceva, mai săraci şi mai păcătoşi ne vom re'ntoarce la ale noastre. Ci dimpotrivă găsindu-ne în casa şi înaintea lui Dumnezeu, se cuvine să ascultăm cu îngrijire învăţăturile şi poveţele ce ni se dau. Căci ca odinioară către poporul israiltean, pe muntele Sinaii, când le-a dat legea şi alte poveţe, — aşa şi astăzi, prin orânduielile bisericii, prin rostul preoţilor, Dumnezeu vorbeşte către credincioşii săi. Să ne năzuim toate cuvintele ce ni se spun, toate învăţăturile ce ni se dau a le strânge, ca albina mierea de pe flori şi a ni le înrădăcinà în inimile şi sufletele noastre, căci numai astfel ne vom arătà ascultători chemării dumnezeeşti, ce s'a dat omenimii de pilduire odată pentru totdeauna, şi prin cari s'a arătat totodată care este duhul şi vieaţa învăţăturilor sale. Numai astfel ne vom întărì în ele, ne vom învăţà să ne temem de Dumnezeu care este lucrul cel mai de căpetenie. Căci omul «care are frică de Dumnezeu, are scara pe care se poate suì la bine şi la deprinderea statornică de a face numai bine, iar cel fără frica de Dumnezeu, are scara pe care se pogoară în marea păcatelor şi a patimilor. Patimile nu pot biruì pe acela care are frica de Dumnezeu, căci dupăcum ceara se topeşte de faţa focului, aşà se împrăştie cugetele rele, în cel cu frica de Dumnezeu», zice un părinte bisericesc. (20 Cuv. p. 11).

Spre adeverirea acestora, n'avem decât să deschidem cărţile şi străbătând trecutul istoric al diferitelor popoare, slova lor cât de veche ne va arătà că ele atunci au căzut în patimi, atunci au mers spre robie, spre pierzare şi s'au prăpădit, când n'au mai ţinut cu stricteţă la învăţăturile Domnului, când n'au mai avut frică de Dumnezeu.

A înzestrà sufletele noastre cu cuvintele învăţăturilor creştineşti, suntem îndatoraţi atât pentru noi, cât şi pentru fiii noştri.

Ca părinţi avem cu toţii frumoasa chemare de a le da o creştere bună. Aceasta însă numai atunci le-o vom puteà da,

dacă noi vom fi buni, cuminţi şi cu frica lui Dumnezeu. Că temeiul unei creşteri bune se poate pune numai pe învăţăturile religioase. De aceea ne îndrumă şi dumnezeescul glas zicând: «şi să înveţe pe fiii lor».

Sunt mulţi dintre părinţi, cari lăsându-se răpiţi de deşertăciunile lumeşti îşi dau toată silinţa ca să agonisească urmaşilor cât mai multă avere, tot felul de bogăţii preţioase, dar ca să cultive în fiii lor un suflet nobil şi un simţământ cucernic, nu se îngrijesc nici decum. Şi tocmai această nepricepere aduce toată lumea în nerânduială, că noi nu creştem pe copiii noştri dupăcum ni se cuvine, ci ne îngrijim mai mult pentru o stare bună materială, şi nu pentru sufletul lor.

Trebue băgare de seamă şi priveghiare neîncetată, zice un îndrumător al zilelor noastre, pentruca în sufletul copiilor din bună vreme să se înalţe pomul frumos al faptelor bune. O creştere luminată, o creştere în bunele obiceiuri şi creştinească, este rădăcina tuturor bunurilor. Ea ne face adevăraţi fiii ai bisericii, ea dă părinţilor fii sprijinitori, iar ţării pe cei mai inimoşi şi mai tari apărători». (Arh. I. Scr. 65 Cuv. p. 299).

Realitatea vieţii, de atâteaori ne arată şi ne spune, că nu bogăţiile şi bunătăţile trecătoare fac pe om fericit, ci deprinderea, creşterea din pruncie şi din tinereţe în evlavie şi în frica lui Dumnezeu. Aceste virtuţi creştineşti au părinţii de ale câştigà pe seama fiilor lor şi atunci pot murì în mângăerea că şi-au împlinit datorinţa de părinţi si şi-au pus temeiu stabil la fericirea viitoare a fiilor lor.

Cunoscând adevărul cuvintelor dumnezeeşti, date omului spre îndreptare şi povaţă fără greş în vieaţă, lăsând greutăţile şi cerinţele familiare-sociale pe un ceas două, întotdeauna să alergăm, ca să auzim dumnezeieştile cuvinte, căci numai astfel vom şti cum să ne conducem, cum să ne aflăm în toate greutăţile şi încercările vieţii, vom şti cum să ne creştem copiii noştri.

«Dumnezeule, care ai luminat pe strămoşii noştrii şi i-ai înţelepţit cu frica Ta spre a merge pe calea binelui, fă a se sălăşluì si în noi frica, cinstea cătră Tine, căci având înţelepciune vom aveà şi dragoste de a face şi de a îndeplinì tot lucrul bun, pentru fericirea noastră pământească şi cerească». Amin.

Ioan Popa.
paroh.

Două mentalități.

«*Cultura creștină*» dela Blaj a publibat în Nr. 5 a. c. un articol sub titlul: «Din problemele viitoare ale bisericii noastre române unite», despre cari nici decum nu se poate spune că ar fi lipsit de tendințe agresive față de biserica ortodoxă română și care, prin urmare, în timpuri ca cele de acum trebuià să nu fie publicat.

Cu acest bun și românesc simț al omului care înțelege ce e potrivit și ce nu e potrivit să se spună mai ales astăzi — «Un preot unit» dă răspuns în «*Gazeta Transilvaniei*», sub titlul: «Aberații științifice», rău plasatului articol al »Culturii Creștine».

De ce e vorba?

Autorul articolului din «Cultura Creștină» pornind dela constatarea că: «Datele statistice referitoare la confesiuni arată, că biserica greco-catolică din Ungaria a pierdut în anul trecut (1914) câteva sute de suflete. Din alte tabele aflăm apoi, că biserica română unită din această țară ar aveà cu vre-o 600 mii de suflete mai puțin ca biserica română neunită» — ajunge la concluzia pe care o formulează așa: «Ne gândim aici la lărgirea sferei de activitate pastorală și *în afară de cadrele de azi* ale provinciei noastre mitropolitane. Dacă voim să ne păstrăm *baremi* (*!*) sufletele de până acum și să ne menținem la o înălțime onorabilă, e neapărat de lipsă ca pentru viitorul apropiat *să ne împretinim cu un spirit mai intensiv de propagandă* (*!*) și cu ideea unei *anumite expansiuni* (*!*) *a bisericii noastre în afară de granițele-i actuale*» (sublineat de noi, ca și sublineările următoare. N. R),

Să nu crezi, iubite cetitoriule, că ceice astfel fixează «problemele viitoare ale bisericii» mai mult unite decât române, se cugetă la o «anumită expansiune» către miile de bieți români trecuți din grația sfântului scaun papal între granițele episcopiei de Hajdudorog. O spun doar apriat că «la pierderea îndurată prin dismembrarea atâtor parohii pe seama vlădiciei de Hajdudorog» nu se gândesc. Nici «planurile îndrăznețe ce le făuresc de pe acum concetățenii noștri pentru cazul învingerii» nu le inspiră temeri, căci numai «zilele trecute s'au obținut și

s'au dat asigurări depline *la* (*!*) Vatican în ce priveşte libera desvoltare a bisericii române greco-cat. din viitor, între orice împrejurări». Se gândesc însă la o «*muncă mai febrilă*, cu *un caracter de expansiune* (*!*)... Inţeleg adecă o pastorare intensivă a zecilor de mii de credincioşi greco-cat., resfiraţi mai ales prin oraşele comerciale ale *României şi în alte părţi*, precum şi o lărgire, respective o extindere a jurisdicţiei bisericii unite şi asupra lor... Insaşi înfiinţarea parohiei unite a Braşovului şi ridicarea-i la rangul de sediu protopopesc (aceasta s'a spus apriat că se face ca o recompensare pentru pierderile suferite cu Hajdudoroghul! N. R.) se poate consideră ca un succes frumos al unor străduinţe depuse şi până acum în laturea indicată. Iar ridicarea bisericii unite din Bucureşti a fost semnalată cu deosebită bucurie în presa noastră bisericească şi considerată ca un eveniment... Dacă Ungurii catolci au înfiinţat de mult societatea «Sf. Ladislau», a cărei ţintă e să se îngrijască de credincioşii lor trecuţi în România şi ciangăii din Moldova, să le trimită preoţi, bani, broşuri, ziare, să le înfiinţeze societăţi, *de ce n'am face şi noi asemenea cu credincioşii români?*... Aceştia n'au nici o îngrijire în cele sufleteşti, căci de vieaţa bisericească a fraţilor de dincolo se simt cam străini, întrucât — cum înşişi spun (sic!) — uneori nu sunt prea mulţumiţi cu ea... Socotim că se apropie, respective că a sosit timpul pentru o extindere a activităţii noastre biserceşti şi în direcţia aceasta. Ea va aduce cu sine înainte de toate o conservare şi multiplicare a energiilor noastre. *De sigur şi altceva!*» Oare ce? Intrebăm noi.

La acestea autorul articolului din «*Gazeta Transilvaniei*» (Nr. 72) care iscăleşte «Un preot unit», răspunde că rar i-s'a întâmplat să vadă «lucruri aşa de întoarse şi contrare intereselor adevărate ale neamului nostru... In această ţară sunt o mulţime de confesiuni. Inmulţirea nici uneia nu e însă spin în ochii scriitorului acelui articol — numai biserica soră. Eu unul, deşi sunt preot gr.-cat. — mărturisesc, că nu m'aş supără dacă ar fi mai număroasă biserica neunită, nu cu 600,000 ci cel puţin cu 6 milioane decât cea unită şi de-ar existà în regat cel puţin 20 milioane Români neuniţi!.. Prin urmare autorul prezintă ca o problemă principală pentru biserica unită *propaganda expansivă* în sinul bisericii neunite, ca aşa să se desdauneze pentru desiluziile amare ce le-a încercat prin înfiinţarea episcopiei de

Hajdudorogh. Nu cred să existe acel principiu etic nici la păgâni, în urma căruia pentru dauna ce ţi-a făcut-o cineva să fi în drept a te desdaunà din averea *confratelui tău*, a sângelui din sângele tău. Ei bine, bieţii noştri credincioşi gr. cat. săraci merg în România. Acolo sunt hrăniţi, adăpostiţi, nimeni nu le atacă nici credinţa, cu atât mai puţin limba şi naţionalitatea. Când se întorc readuc simţămintele naţionale în vigoare şi cele religioase, cum le-au dus. In ei nu am perdut nimic».

Cu privire la asigurările ce tocmai în aceste zile s'ar fi dat la Vatican, articolul din «Gazeta Trans.» zice: «Cetind aceste şire, ori te podidesc lacrimile, ori îţi vine să zâmbeşti. Numai ieri-alaltăieri am văzut cât plătesc astfel de asigurări şi azi tot mai sunt oameni cari voesc să ne îmbete cu ele. Dacă astfel de elucubraţii ar fi apărut în presa compatrioţilor, amintită de autor mai sus, am fi în curat. Scopul lor ar fi acela, ca să ne întoarcă privirea în altă parte, să ne pună în o luptă cu cealaltă parte a neamului român, ca aşa ei să-şi poată extinde stăpânirea peste noi. Dar ce să poţi zice de un preot unit care te îndeamnă în o astfel de direcţie?

«Autorul, spre a-şi dovedì dreptatea cauzei, se provoacă la compatrioţii noştri, cari au în ţară societatea «Sf. Ladislau». Acì se pune întrebarea: *oare în acelaş raport suntem şi noi cu fraţii din regat?* Compatrioţii sub masca religioasă urmăresc scopuri politice, ei voesc conservarea caracterului naţional etnic al populaţiei maghiare rătăcite în România, pe care lucru noi n'avem de-al face, căci — precum am zis — nimeni acolo nu slăbeşte alipirea la naţionalitatea română, ci o întăreşte; nimeni nu le atacă religia. Noi prin urmare n'avem să urmărim scopuri politice acolo».

La propunerea autorului articolului din «Cultura Creştină», ca să se înfiinţeze un fond pentru ridicarea de biserici şi înfiinţarea de parohii unite în ţară, preotul din «Gazeta Trans.» răspunde că de-ar fi numai parale cât de multe, căci sunt destule trebuinţe interne în biserica unită cari cer satisfacere. Spre pildă: «O mulţime de comune sunt, cari de zeci de ani nu au nici o şcoală. O mulţime de şcoale ni-s'au închis... Să cere în o mulţime de comune deschiderea de noui şcoli şi noui staţiuni docentale. Gimnaziile ce le avem nu ne ajung... Dar apoi câte comune sunt chiar fără preoţi, unde nimeni nu duce altă

vorbă românească decât preotul care la 2—3 săptămâni face o liturgie în fugă.. Sunt comune unde tinerimea are de tot puţine cunoştinţe de limba maternă... Oare nu avem păcate de moarte că nu înfiinţăm o societate pentru a face posibilă cunoştinţa limbei materne rituale... Multe aş mai puteà zice în această privinţă, dar termin cu acea observare, că o societate a căreia existenţă e ameninţată în *internul ei*, până nu s'a întărit acolo deplin, comite o sinucidere, alergând după propagandă *în afară*. Timpurile sunt grele pentru toţi. Inimicii ni-se înmulţesc. Garanţa existenţei noastre ca popor — şi ca uniţi — e numai în *unitatea tuturor elementelor româneşti*, în lupta pentru conservarea firei noastre etnice naţionale. Confesionalismul e crimă de *lezā-românism*».

Am reprodus anume pe larg cuprinsul acestor două articole, pentrucă în ele se oglindesc foarte bine două moduri de a vedeà, două mentalităţi diferite cari se găsesc în clerul bisericii Românilor uniţi cu Roma. *Una*, ultramontană şi ai cărei reprezentanţi se cred chemaţi să propage papismul în sânul poporului românesc. Aceştia, ne mai ţinând seamă de condiţiile «unirii», primesc pe de-a'ntregul programul papismului de azi şi fac funcţiunea teologului iesuit de odinioară. Pe lângă toate loviturile primite dela scaunul papal, ei nu vreau să înţeleagă primejdia supunerii necondiţionate sub o jurisdicţie absolutistă şi străină de interesele româneşti, pe cari uşor le calcă în picioare (cum a fost cazul episcopiei dela Hajdudorogh) când îi vine bine să mulţumească în acest chip pe alţii, pe cari îi preţueşte mai mult.

Cealaltă, formată într'un oarecare contract cu vechile noastre tradiţii de cultură şi mai ales cu necesităţile actuale ale vieţii noastre românesti, e reprezentată prin majoritatea preoţimii rurale. La «expasiuni *în afară*» nu se cugetă, fiindcă ei înşişi se consideră pe sine stând *inlăuntrul* «unităţii sufleteşti a tuturor elementelor româneşti». Papa pentru dânşii e un factor care stă departe de nevoile arzătoare ale vieţii reale de prin satele noastre, dar cu atât mai aproape se simt de noi, ceialalţi fraţi mai numeroşi ai lor.

Cetiţi cu atenţiune cele două articole, cugetaţi până în ultimele consecvenţe ideia fundamentală a unuia şi a celuialalt, analizaţi temerile şi dorinţele lor — şi veţi înţelege şi mai bine,

decum am putut-o arătà aici, deosebirea dintre cele două mentalităţi.

Redacţia «Culturii Creştine» a răspuns (vezi «Gaz. Trans». Nr. 80) preotului unit între altele că: «In toate mişcările mari politice, naţionale, culturale româneşti găsim în frunte pe uniţii noştri, ori cel puţin şi pre uniţii noştri». Nu negăm că şi pe «uniţii noştri» îi găsim în fruntea mişcărilor româneşti, — dar pe cari? Pe cei aparţinători categoriei a doua, nu pe reprezentanţii ultramontanismului, cari au rămas totdeauna în rolul lor.

Redacţia «Culturii Creştine», dupăce se laudă cu unele lucruri din biserica unită, se provoacă la «fraţii dela Sibiiu», cari ne-am «încercat să străplântăm» acele lucruri şi în ogorul nostru. Lauda d-lor îi priveşte; noi ne rugăm însă să binevoiască a nu ne amestecà într'ânsa, căci noi, în modestia noastră, ne ştim alege foarte bine modèlele. ***Ortodoxul.***

Pilde şi asemănări.

Restabilit. Cu ocaziunea expediţiei lui Napoleon I în Italia, oraşele Milano şi Bergamo au trebuit să se predeà. In galeria din Bergamo se găseà un minunat tablou de Raffael, o madonă cu pruncul Iisus. Era lucru cunoscut, că Napoleon trimiteà la Paris în Louvru toate lucrurile de artă pe cari puneà mâna. Un pictor, al cărui nume nu ni-s'a păstrat, a iscodit o isteaţă apucătură prin care a salvat tabloul lui Raffael din Bergamo de înstrăinarea ce-l ameninţà; anume: a uns tabloul cu un uleiu de coloare întunecată, aşa că nu se puteà distinge ce reprezentà şi ce valoare artistică aveà. Napoleon a lăsat astfel tabloul unde l'a găsit, iar pe celelalte le-a trimis la Paris.

După căderea lui Napoleon, tablourile înstrăinate au fost aduse iarăş la Bergamo şi aşezate la locul lor. Numai minunatul tablou de Raffael nu puteà fi găsit. Nimănui nu-i treceà prin gând ce s'a întâmplat cu el. Dar după trecere de 50 de ani, uleiul a început a se crepà şi după-ce a fost şters cu precauţiune de pe tablou, privitorii au putut admirà din nou capd'opera lui Raffael.

Dar tu, chipul lui Dumnezeu în om, cât eşti de acoperit de uleiul înclinărilor rele şi al păcatelor de tot felul! Unde

sunt mânile cari să te curăţe? Numai mânile Domnului nostru pot să facă din chipul murdărit o operă de artă, mai strălucită decât ale tuturor artiştilor din lume.

Dar spre aceasta trebue să conlucre şi omul, deschizându-şi inima înaintea artistului aducător de mântuire.

*

La văpsitor.. Un om s'a dus la un văpsitor cu o bucată de pânză albă, ca să i-o văpsească în negru. Atât de mult i-a plăcut cum lucrà văpsitorul, încât nu peste mult timp acelaş om a venit cu o bucată de pânză neagră, ca să i-o văpsească în alb. Văpsitorul însă i-a răspuns: «O bucată de pânză e întocmai ca numele bun al unui om: poate fi văpsit în negru, dar nu poate fi făcut iarăş alb».

Calomniatorul este un văpsitor, care văpseşte în negru caracterul oamenilor. La acest lucru se pricepe bine, dar ceeace a înegrit odată nu mai este în stare să facă iarăş alb.

*

O observaţie nebăgată în seamă. Erasm de Rotterdam, celebrul umanist, povesteşte următoarea întâmplare:

Un olandez intrase într'o ospătărie ca să iee masa, căci erà foarte flămând. Cum se aşezase prea aproape de cuptor şi era foarte ocupat cu mâncarea, nici n'a observat că haina de pe el luase foc. Un oaspe dela masa vecină vrând să-l facă atent, îi zise: «am să-ţi spun ceva». Dar olandezul, care nu voià să-şi întrerupă plăcerea consumaţiei, îi răspunse: «Judecându-te după expresia feţii, nu ai să-mi spui un lucru îmbucurător, te rog deci să-l amâni până după masă». Vecinul, fireşte, a tăcut, iar haina olandezului ardeà mai departe. — Dupăce a isprăvit şi cea din urmă mâncare, olandezul îi zise vecinului său: «acum, prietene, te rog să-mi spui ceeace voiai mai înainte». Ne putem închipuì ce faţă va fi făcut olandezul, când a aflat că o bună parte din haina lui erà prefăcută în cenuşă. Invinuirile ce i le aduceà vecinului său erau zadarnice, căci acesta îl făcuse atent din bună vreme, dar nu l-a băgat în seamă.

Aşà sunt destui oameni cari şed la masa vieţii şi nici nu se mişcă, când le aduci aminte de mântuirea sufletului şi de focul ce-i aşteaptă. Când focul li s'a urcat până în conştiinţă şi îi arde amar, abià atunci încep să ocăre pe alţii ori chiar pe

Dumnezeu, că nu le-a atras atenţia mai curând. — O de câteori au fost făcuţi atenţi, dar n'au luat aminte, fiindcă inima lor erà legată de lume şi de plăcerile ei.

*

Trebuieşte un conducător! Profesorul englez Drummond, un naturalist cu convingeri religioase, a fost rugat să se intereseze de un birjar care se dăduse cu totul patimei beţiei. O bună ocazie i se oferì profesorului, când beţivul birjar îl duceà la gară.

„Frumoşi cai ai d-ta“ — îi zise profesorul — „dar ce ai face dacă s'ar sperià şi nu i-ai mai puteà stăpânì cu puterea d-tale?“

„Aş desface opritoarea“ — zise birjarul.

„Dar să zicem că opritoarea s'ar rupe, ce ai face atunci?“

„Ah, atunci n'aş mai puteà face nimic“.

„Dar dacă lângă d-ta ar şedeà un altul, mai tare decât d-ta, ce ai face atunci?“

„Repede i-aş da lui frânele“ — răspunse birjarul.

Drummond întoarse atunci vorba şi-i spuse birjarului drept în faţă, că e un nenorocit, căci şi-a pierdut puterea asupra patimilor sale de nu le mai poate stăpânì. „Dar să-mi crezi, continuă profesorul, este unul mai puternic decât d-ta şi care vine lângă d-ta ca să-ţi conducă frânele vieţii. I-le vei da lui?“ Birjarul înţelese vorba şi-i zise profesorului: „Astăzi încă pun frânele vieţii mele în mânile Mântuitorului“.

*

Mântuit prin cartea de rugăciuni. Un subofiţer silezian, care a luptat în armata germană în contra Ruşilor, a fost lovit de un şrapnel tocmai în mijlocul spatelor, a rămas însă totuş nevulnerat. Plumbul a trecut prin vasul de tinichea şi prin raniţă, dar s'a oprit în cartea de rugăciuni pe care subofiţerul o primise la plecare dela evlavioasa lui mamă şi pe care a purtat-o pretutindenea cu sine. Revista germană «*Illustrirte Leipziger Zeitung*» a dat o bună reproducere fotografică a acelei cărţi de rugăciuni. Cu o sticlă măritoare se poate vedeà că este o carte jidovească de rugăciuni, având pe o faţă rugăciunile în jidoveşte, iar pe cealaltă faţă în traducere nemţească. Sus pe o pagină se poate cetì titlul: «Morgengebet» (rugăciune de

dimineaţă), iar în locul în care s'a oprit plumbul se găsesc cuvintele: «Dennoch sind wir dein Volk, Genossen deines Bundes, Söhne deines... dem du die schönste Verheissuug auf dem Berge Moriah gabst (Totuş suntem noi poporul tău, părtaşi ai legământului tău, fii ai... tău, căruia i-ai dat pe muntele Moria cea mai frumoasă făgăduinţă»).

E foarte semnificativă această întâmplare. Dar poate că nu fiecare rugăciune pe care o mamă evlavioasă o dă tipărită fiului ei ori cu gura ei o prezintă zilnic înaintea Tronului dumnezeesc, mântueşte într'adevăr vieaţa pământească a acelui fiu; dar acea rugăciune poate face, mai mult decât alte mijloace, ca sufletul fiului să fie păstrat cu credinţă pentru făgăduinţa cea mai mare, pentru vieaţa de veci. Acesta e cel mai mare efect al rugăciunii unei mame pentru iubitul ei fiu.

*

Pâne, nu piatră! Intr'un oraş din Germania se pornise o mişcare pentru ridicarea unui monument în amintirea celor căzuţi în răsboiu. Ca un răspuns la această mişcare, ziarul «*München-Augsburger Abendzeitung*» a primit din cercurile ofiţerilor spre publicare următorul apel:

„Vă mulţămim pentru onoarea ce voiţi să o arătaţi eroilor. Dar numai într'un chip puteţi să o manifestaţi: prin o largă şi continuă ajutorare a celor rămaşi pe urma eroilor căzuţi în răsboiu, a orfanilor şi văduvelor. Pentru scopul acesta destinaţi banii pe cari voiţi să-i cheltuiţi cu monumentul. Puneţi acei bani ca temelie unei fundaţii pe care o înfiinţaţi cu posibilă grăbire şi o sporiţi cu posibilă dărnicie. Căci numărul celor rămaşi nevoieşi va fi mare, dar tot pe atât de mare va fi şi ruşinea voastră, dacă îi veţi lăsà să moară de foame. Daţi pâne în loc de piatră, iar dacă totuş mai vreţi să faceţi ceva, atunci scrieţi numele fraţilor voştri căzuţi în luptă pe table simple, pe cari le aşezaţi în bisericile voastre".

*

La Gravelotte. Un soldat, care a luat parte la straşnica luptă dela Gravelotte, povesteşte următorul episod:

Regimentul nostru a fost ţinut în rezervă timp mai îndelungat în şanţuri bine apărate, de unde însă vedeam pe o lungă întindere lupta ce se desfăşură în faţa noastră. Cu groază în

suflet priveam perderile mari ce le pricinuià focul francez în şirurile trupelor germane ce înaintau spre St. Privat. Atunci în goana nebună a unui cal acoperit de spume, sosì un sol, care ne aduceà şi nouă porunca să înaintăm în spre locul de unde duşmanul ne împărţeà moartea. Această poruncă pentru mulţi dintre noi însemnà ceasul cel din urmă.

In acele clipe de o gravă seriozitate, căpitanul nostru păşì în faţa companiei, ne privì drept în ochi şi apoi ne zise: „Celce are să-şi limpezească vre-un lucru înaintea lui Dumnezeu, acela să o facă imediat, căci peste cinci minute are să fie prea târziu. Descoperiţi! La rugăciune!"

Aceste cuvinte ale căpitanului ni-au pătruns până în adâncul inimei noastre. Nu cred să ne mai fi rugat vre-odată cu atâta pătrundere şi sinceritate, ca atunci. Eu îi voiu fi căpitanului pururea recunoscător pentru sfinţenia acelor clipe de concentrare în rugăciune.

In clipele din urmă ale vieţii ne putem găsì însă şi noi, cari nu stăm în ploaia de gloanţe. De aceea, dacă avem vre-un lucru nelimpezit cu Dumnezeu, să ascultăm şi noi de sfatul căpitanului dela St. Privat.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Mărturisirea ortodoxă a bisericii catolice şi apostolice de Răsărit, edată după traducerea arhimandritului Filaret Scriban, de către *Dr. Pavel Roşca.* Sibiiu 1914. Preţul cor. 2·50.

Scrierea aceasta, care este principala carte simbolică şi cu autoritate normativă în întreaga biserică ortodoxă, în mitropolia noastră a fost răspândită într'o traducere publicată de Dr. Barbu Constantinescu în a. 1877 în Sibiiu. Exemplarele acestei ediţiuni, întrebuinţate în unele şcoli ca manual pentru învăţământul religios, în timpul din urmă s'au epuizat şi astfel s'a ivit necezitatea unei noi ediţiuni. Aceasta nu doar din cauza că Mărturisirea ortodoxă ar fi foarte potrivită ca manual din religiune, căci *nu este,* — ci fiindcă fiecare biserică ortodoxă trebue să aibă această însemnată scriere într'o ediţie a sa. Dar celce cunoşteà traducerea făcută de Dr. Barbu Constantinescu, acela înţelegeà că nu erà de recomandat o nouă ediţie a acelei

traduceri, căci se înstrăinase prea mult de limba cărților noastre bisericești. Cerinței din urmă îi satisface mai bine traducerea datorită arhim. Filaret Scriban, care a și fost luată de bază la ediția publicată acum sub îngrijirea dlui Dr. Pavel Roșca. Dar traducerea arhim. F. Scriban erà prea veche pentru timpul nostru, de aceea multe achaisme și întorsături vechi de fraze au trebuit înlocuite. Pe lângă aceasta, textul nouei ediţiuni a fost colaţionat cu originalul grecesc și cu o traducere latină și alta germană, și astfel s'a publicat *o bună ediţie românească* a Mărturisirii ortodoxe. Pe lângă prefața cu lămuririle editorului, se publică și prefață, cum și o scurtă biografie a lui Petru Movilă, celebrul mitropolit al Chievului, român de origină, și autorul Mărturisirii ortodoxe — tot după ediția arhim. Filaret Scriban.

*

Vasile Lascar, 1852—1907, de *M. Theodorian-Carada.* București 1913. Prețul 2 Lei.

*

Evenimente actuale din biserica catolică, de *arhim. Iuliu Scriban,* directorul Seminarului Central din București. Sibiiu 1915.

*

Chestiuni vitale, traducere, după Franck Thomas, de *Dimitrie I. Cornilescu.* Sibiiu 1914. Prețul 1 cor. 50 bani.

Aceste două scrieri au fost extrase în volum din «Revista Teologică», prin urmare cetitorii acestei reviste le cunosc și, nu ne îndoim, se bucură că le pot aveà într'un mănunchiu.

Scrierea păr. arhim. I. Scriban ne introduce într'o serie de mișcări și probleme actuale din vieața bis. rom.-cat. și prin felul cum le tratează, ne deschide orizonturi largi de vedere asupra acțiunei spiritului creștin în lume. Autorul stă pe punctul de vedere ortodox, tocmai din această cauză tratează chestiunile cu toată obiectivitatea.

Traducerea dlui D. I. Cornilescu, ținută într'o limbă românească limpede și frumoasă, ne dă atrăgătoarele conferințe religioase ale vestitului predicator Franck Thomas. O distinsă însușire a acestor conferințe constă într'aceea că prezintă adevărurile religioase într'o formă potrivită cu trebuințele sufletești și cu modul de cugetare a omului de astăzi.

CRONICĂ.

Pentru cetitori. Rugăm pe onoraţii cetitori cari au achitat abonamentul întreg pe acest an să binevoiască a fi cu puţină răbdare, căci *premiile promise* se vor expedà în zilele proxime. (*«Procanonul lui Petru Maior»* şi *«Indrăzniţi, eu am biruit lumea,»* predici pentru timpul răsboiului).

La rugarea mai multor cetitori prelungim **până la 10 Maiu st. v.** terminul până la care cei cari vor achità întreg abonamentul pe acest an, vor puteà reflectà la premiile promise. Deci ceice doresc să le aibă, să grăbească cu trimiterea abonamentului.

In corpul acestui număr al revistei e alăturat şi Sumarul pe anul trecut.

*

O mişcătoare mărturisire de credinţă a făcut în publicitate scriitorul francez *Lavredan*, care până acum ş'a bătut joc de cele sfinte. E următoarea:

«Eu mi-am bătut joc de credinţă, ţinându-mă om înţelept. Dar această bătaie de joc nu m'a înveselit de loc, când am văzut Franţa plângând şi sângerând. Am stat la marginea drumului când au plecat ostaşii şi văzându-i cu câtă bucurie merg în faţa morţii, i-am întrebat: «Ce vă face atât de veseli?» Ei au început să se roage, zicând: «Cred într'unul Dumnezeu.»

Am înşirat jertfele ce le-a adus poporul nostru şi am văzut cum rugându-se le-au luat bieţii oameni asupra lor: atunci am înţeles că e cel mai mângăietor lucru să ai o patrie vecinică, care străluceşte în iubire, pe când cea pământească s'a înfierbântat de mânie.

Cât de arzătoare şi grozave sunt ranele unui popor, în cari nu curge, ca un balsam vindecător, nici un picur din sângele acelui minunat, acelui minunat... — ah, nu sunt în stare să-i pronunţ numele! — căci El a fost aşa de bun, iar eu atâta de rău. Ce s'ar alege de Franţa, când fiii ei n'ar mai aveà credinţă şi femeile ei nu s'ar rugà?! Artileria încrederii în Dumnezeu va biruì în acest răsboiu.

Trecutul Franţei a fost mare, câtă vreme a avut credinţă. Prezentul Franţei e o mizerie. Oare va fi mai bun viitorul? Acesta e în mâna lui Dumnezeu. Un întreg popor de morţi acopere câmpul. Cât de greu e să rămâi şi în mijlocul acestui cimiter naţional un ateu! Eu nu pot, nu pot! Eu m'am înşelat şi v'am înşelat şi pe voi toţi, cari mi-aţi cetit cărţile şi mi-aţi cântat cântecele. A fost o nebunie, o ameţeală un vis pustiu. Eu văd moartea şi strig după vieaţă. Mânile înarmate aduc moarte. Mânile rugătoare aduc vieaţa!

O Franţă, Franţă, întoarce-te la credinţa din zilele tale cele frumoase! A fi părăsit de Dumnezeu înseamnă a fi pierdut. Nu ştiu de voiu mai trăi şi mâne, dar mă simt dator să spun prietenilor mei: Lavredan nu îndrăzneşte să moară ca ateu. Nu frica de iad m'a întors la credinţă, ci gândul acesta: Este un Dumnezeu şi tu stai departe de el. Saltă şi te veseleşte suflete al meu, că a sosit clipa în care, căzând în genunchi, pot spune: «Cred, cred în Dumnezeu, cred, cred!» Acest cuvânt e cântarea de dimineaţă a omenirii. Celce nu-l cunoaşte, pentru acela e tot noapte».

*

„Sfântul Apostol Petru la Sf. Sinod din Bucureşti“. Sub acest titlu, foarte sugestiv, d-l *M. Theodorian*, advocat din Bucureşti trecut dela ortodo-

xie la biserica papală, publică în «*Cultura Creştină*» Nr. 2 a. c. dela Blaj un articol, în care spune că unul dintre membrii sfântului Sinod din Bucureşti ar fi cerut să nu se mai publice în noile ediţiuni ale cărţilor bisericeşti atributele de onoare ale apostolului Petru, cum e d. ex. acela de «verhovnic», dar că acestei cereri i-s'a opus I. P. S. Sa mitropolitul primat.

N'avem la dispoziţie actele Sf. Sinod, ca să ştim cum a decurs discuţia asupra acestei chestiuni. Ştim însă, că se face un nemai pomenit *abuz* cu cărţile noastre bisericeşti, când prin interpretări osândite de orice regule ermeneutice sănătoase, din câte un cuvânt al acelor cărţi se făureşte argumentul, că în ele s'ar fi găsind dogme specific papiste, cum este cea despre primatul de jurisdicţie al Sf. apostol Petru. Cu altă ocazie am dovedit în această revistă până la evidenţă,[1] că aceleaşi atribute de onoare cari se dau în cărţile noastre bisericeşti apostolului Petru, se dau şi altora dintre sf. apostoli, precum şi unor sfinţi ai bisericei, de unde — după logica d-lui M. Theodorian şi a celor de o părere cu d-sa — ar urmà, că şi acelor apostoli şi sfinţi le-ar atribuì cărţile noastre bisericeşti primate jurisdicţionale în biserică.

Ce înţeles au atributele de onoare ce se dau în cărţile noastre rituale ap. Petru, o spune foarte corect şi lămurit *Petru Maior*, care a studiat teologia la Roma şi dela care mulţi din ceice stau sub jurisdicţia Romei, pot să înveţe teologie. In preţioasa sa scriere numită **„Procanon“**, Petru Maior vorbeşte[2] — spre folosul mai cu seamă a Românilor» astfel:

«Drept aceia când vei cetì în cărţile sfinţilor Părinţi laude minunate spre sfântul Petru, creade-le toate. Căci nu e limbă care să poată numărà laudele de care el întru apostolia sa s'au făcut vreadnic. Iar când vei auzì dând titluri Sf. Petru şi laude care se văd a însemnà lui Petru o fi dată mai mare putearea decât celorlalţi apostoli, sau Petru a fi dascăl celorlalţi apostoli, *zi că acestea sunt laude, iar nu dogmă*. Căci bine ştià sfinţi Părinţi că nicăiri a fi dată acea treaptă de puteare lui Petru, *nu se află*. Cumu-i când chiamă Sf. Ioan Gură de aur pe Petru gura apostolilor. Au vei creade că ceialalţi apostoli n'au avut gură? Că ceialalţi apostoli nu puteau vorbì nemica fără Petru? Apoi aceleaşi titluri care dau sfântului Petru, le dau şi celorlalţi. Numesc sfinţii pe Petru *corifeu* (verhovnic) apostolilor, dar acelaş titlu î-l aflu dat şi lui Ioan». Petru Maior dovedeşte cu câteva citate acest lucru, apoi încheie aşa: «Vezi dar că sfinţii părinţi acum se văd a lăudà pe unul mai tare, acum pe altul, *dară nici odinioară n'au fost mintea lor să-i osibească întru puteare,* ci pe toţi cu dogma îi ţineà: «Impodobiţi cu aceiaşi împărtăşire şi a cinstei şi a puterii» Sf Ciprian în cartea despre împreunarea bisearicii (De unitate ecclesiae).

*

Odoarele mănăstirilor din Bucovina — la Viena. Cetim în «Românul»: Din Cernăuţi aflăm că odată cu transportarea moaştelor sf. Ioan cel Nou din Suceava, au mai fost duse la Viena, pentru a fi puse în siguranţă de teama invaziei Ruşilor, şi odoarele preţioase din mănăstirile româneşti Putna, Dragomirna şi Suceviţa.

Se aflau aici preţioase evanghelistare (câteva manuscrise pe pergament şi cu zugrăveli de o rară frumseţă, dăruite încă de Ştefan cel Mare mă-

[1] Vezi «Revista Teologică anul III (1909) pagina 325, 366—369.

[2] Ed. Bucureşti, 1894, pag. 35—36. O ediţie revăzută va apare în curând.

năstirei Putna. N. B.) şi scule bisericeşti antice, pioase donaţiuni ale cucernicilor Voevozi de pe vremuri, iar în micul muzeu înfiinţat la Putna de arhimandritul Teofil Pătraş se găseau multe obiecte de necontestată valoare istorică, şi toate aceste bogăţii artistice şi arheologice au fost transportate la Viena, de unde cine ştie când vor mai fi aduse înapoi.

Mitropolitul Vladimir de Repta şi-a dat consimţământul la această înstrăinare a trecutului istoric al Bucovinei.

*

Ura în răsboiu. Pedagogul Fried. Wilhelm Förster, profesor în München, a publicat (în scrierea: «*Deutsche Weihnacht.* Eine Liebesgabe deutscher Hochschüler») un articol foarte interesant despre: «*Hristos şi răsboiul*», din care dăm în traducere următoarele părţi, în cari e vorba despre ura în răsboiu:

«Chiar acum la Crăciun ni-se impune cu putere întrebarea: cum poţi să-ţi mântueşti sufletul în răsboiu, cum poţi să rămâi în comunitate cu Hristos în răsboiu? Răspunsul la această întrebare poate fi numai acesta unul: *eliberează-te de toate afectele de ură*, fă ceeace eşti dator să faci *din iubire* faţă de patria ta, iar *nu din ură* faţă de duşmanul tău; nu este adevărat că ura ar fi necesară pentruca prin ea să ridici puterea de ofensivă până la cea mai înaltă potenţă. Precum un popor cu o cultură mai înaltă se dovedeşte superior şi în ce priveşte capacitatea sa militară şi puterea de-a suportà cele mai grele strapaţii, faţă de alt popor inferior în cultură şi care se razimă numai pe puterea brutală — întocmai aşà şi puterile superioare sufleteşti sunt în stare să înalţe capacitatea militară a unei armate mai mult decât afectele inferioare. E cunoscut apoi că trezirea instinctelor inferioare paralizează energiile morale superioare ale sufletului şi pune în mişcare elementele nedisciplinate şi egoiste din om. Ura desorganizează, iubirea face să crească disciplina. Pătrunde-te cu o adâncă compătimire faţă de toţi cari sufăr pe urma acestui răsboiu, cari au rămas cu inima zdrobită de durere, cu corpul mutilat, cu casa nimicită; pătrunde-te cu însufleţire faţă de tot ceeace poporul tău va zidì din nou pe ruinele acestui răsboiu — şi apoi te luptă ca unul care eşti hotărît la moarte, ca să-ţi faci partea ta de datorie, ca să se sfârşească grozăviile de astăzi şi să urmeze pacea, care va face imposibilă repeţirea celor ce se petrec acum.

O asemenea purificare de afectele mâniei adeseori e mai uşoară pe câmpul de luptă decât acasă. Cei rămaşi acasă au înaintea ochilor aşazicând numai un «duşman abstract,» cei de pe câmpul de luptă însă văd oameni vii, cari sufăr şi mor ca şi dânsii, uneori descopăr la duşmani însuşiri vitejeşti, ba chiar cavalereşti. Astfel realitatea de pe câmpul de luptă adeseori schimbă prejudiţiile şi părerile cu cari luptătorii au pornit în răsboiu.

Dar pentru liniştea sufletului într'un timp atât de agitat în genere e de foarte mare însemnătate ca să ne purificăm şi de ura generală în contra unor naţiuni întregi. Plutirea în asemenea antipatii cu caracter general nu se potriveşte cu acea mare disciplină a sufletului, prin care numai ne vom susţineà superioritatea noastră... Anglia nu ni-a arătat numai pe Lord Grey, nu numai linguşitori şi oameni de nimic, cari poartă acest răsboiu pe conştiinţa lor, ci Anglia ni-a dăruit şi «Armata Mântuirii», ni-a dat nepreţuite puncte de vedere superioare pentru tratarea problemei muncitorilor, pentru opera socială, ni-a adus la con-

vingeri mai bune pe revoluționarii noștri, ni-a îmblânzit obiceiurile noastre politice din partid — toate acestea nu le vom uită nici când și aducându-ne aminte de ele iarăși ne vom întinde mâna spre dânsa. Ba ceva mai mult: noi luptăm pentru acea Anglie *mai bună*, când astăzi facem totul ca să disciplinăm și să umilim pe Anglia cea josnică, care are acum puterea... Hristos Mântuitorul e cu noi — și ca Mântuitor de ură»[1]...

*

Sinoadele eparhiale. In anul acesta dintre sinoadele noastre eparhiale s'au ținut numai cel din arhidieceză și cel din dieceza Aradului; sinodul eparhiei Caransebeșului, din cauza împrejurărilor de acolo, nu s'a ținut.

Cele două sinoade, ce s'au ținut, au discutat și luat hotărîri cu privire la trebuințele interne ale respectivelor eparhii, fără să arate însă deosebit interes pentru multele probleme de vieață bisericească. Sinodul dela Sibiiu, bunăoară, a trecut foarte repede peste raportul Consistorului ca senat bisericesc, s'a oprit însă ceva mai mult asupra chestiei școlilor noastre, luând măsuri chemate să aducă îndreptări salutare în viitor. Pe lângă luarea la cunoștință a rapoartelor Consistorului cu privire la zidirea Seminarului, a unui edificiu pe seama gimnaziului din Brad etc., merită să fie amintită îndrumarea dată de Sinod Consistorului ca să stăruească mai departe pentru înființarea unei pedagogii de fete. Chestia uniformizării venitelor stolare, care la anumite intervale formează obiect de discuție în Sinod, a fost pusă ad acta, fiindcă, din cauza împrejurărilor și obiceiurilor existente în diferitele părți ale arhidiecezei, nu se poate face o uniformizare a venitelor stolare. Deputatul *V. Gan* a stăruit pentru înființarea de fonduri, din cari cu timpul să se răscumpere taxele stolare, iar deputatul *R. Albu* își exprimă dorința ca Consistorul să stăruească pentru ridicarea de case parohiale pretutindenea pe unde lipsesc.

Sinodul dela Arad s'a ocupat de înființarea de fonduri protopopești, de stârpirea căsătoriilor nelegiuite, de împedecarea răspândirii sectarismului, de ocuparea parohiilor vacante și de chestia școlilor. Merită scoasă la iveală hotărîrea pentru reactivarea cursurilor de vară pentru învățători — un factor foarte folositor pentru complectarea pregătirii învățătorimii noastre. Și acest Sinod s'a ocupat de înființarea unei pedagogii de fete, hotărînd să coopereze la pedagogia ce se va înființă cu concursul celoralalte eparhii ale noastre. O asemenea pedagogie înființată la Lugoj s'a dovedit foarte necesară. Acum e pe cale să se înființeze o altă pedagogie gr.-cat. de fete la Gherla. Pentru complectarea corpului nostru învățătoresc, care va rămânea rărit pe urma răsboiului, aceste școli vor fi de mare folos.

Cazurile cu verificarea unor mandate de deputați protestate — și în sinodul dela Sibiiu și în cel dela Arad — trebuiau evitate din capul locului, prin încunjurarea iregularităților comise la alegeri.

[1] O sectă protestantă cu organizație militărească și care are mari merite pentru misiunea internă și externă ce-o face cu un zel rar și cu succese adeseori uimitoare.